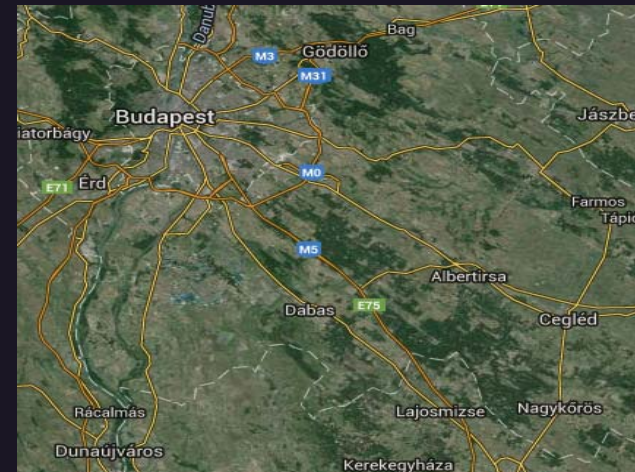
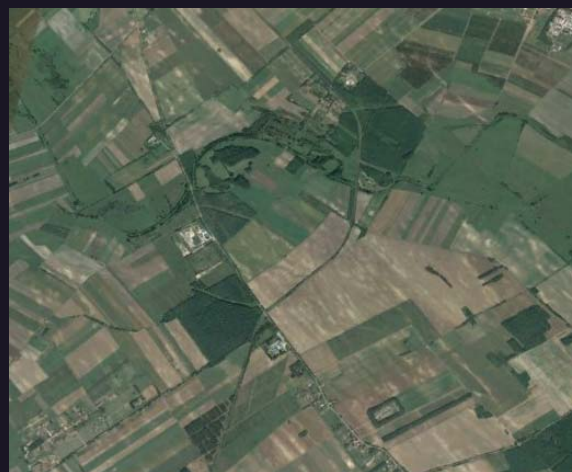

TELEPÜLÉS- TÁJ –TÁRSADALOM REGIONÁLIS KUTATÁSOK LEHETŐSÉGEI A BRONZKORBAN

Kulcsár Gabriella

Lendület
program

Budapest, 2015. november 17.

- Regionális kutatások – lelőhely, táj
- Több-szintű kutatás (háztartás/telep/mikrorégió/régió/makrorégió)
- Hosszútávú változások – i.e. 2000/1900–1500/1450
- Gazdaság és társadalom megismerése, társadalomrégészeti kérdések
- Társadalmak komplexitása, rétegzettsége – összetett településhálózat?
- Hierarchia – intézményesített társadalmi egyenlőtlenség nyomai
  - politikai egységek kialakulása *vagy*
- Heterarchia – egyenrangú közösségek közötti kapcsolatrendszer

- Települések – háztartások, mint alapegység jellemzői
- Településeken belüli különbségek – háztartások mérete, szerkezete, munkamegosztás/műhely
- Települések közötti különbségek – központi telep, kisebb telep
- Felesleg – újraelosztás – kontroll
- Csere /kereskedelem – kontroll
- Presztízstárgyak terjedése felett – kontroll

A bronzkori társadalmak „politikai gazdaságtana”

■ A bronzkorra jellemző:

Egyenlőtlenség

Specializáció

Integráció

■ Ún. „rétegzett társadalmak” vagy „főnökségek”

■ Adóztató gazdasági rendszerek

■ Az elit ellenőrzi

a termelő gazdaságot,

a specializált termékek gyártását és cseréjét

a rítusokhoz és rituális tudáshoz való hozzáférést

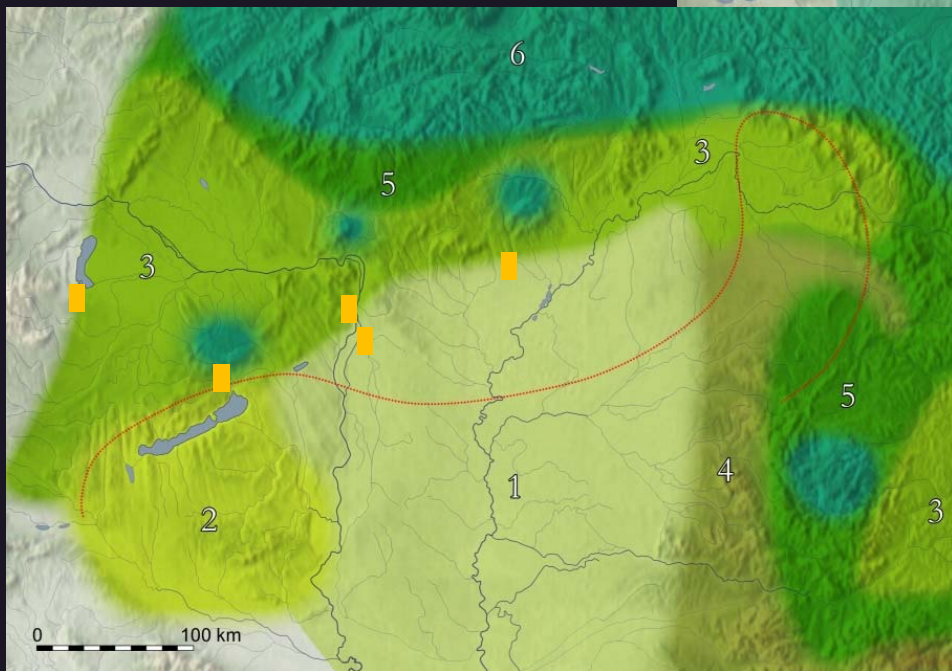
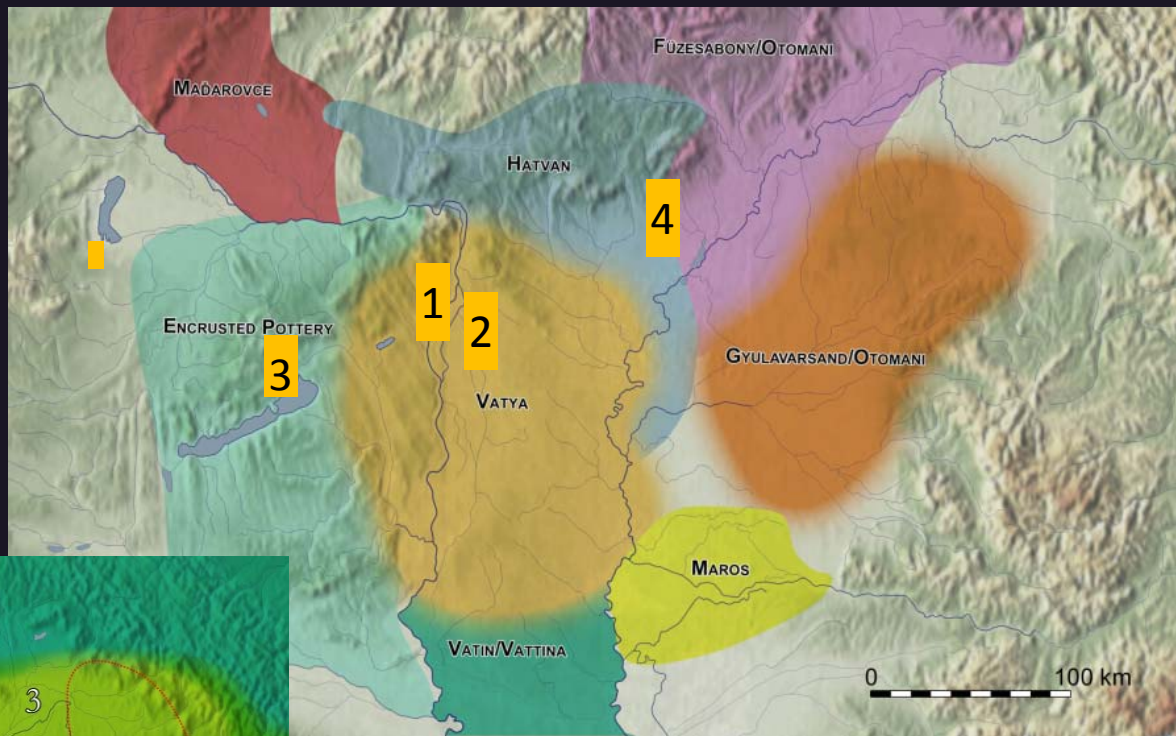

BRONZKORI REGIONÁLIS VIZSGÁLATOK

Összehasonlító kutatás –
egységes módszertan felé

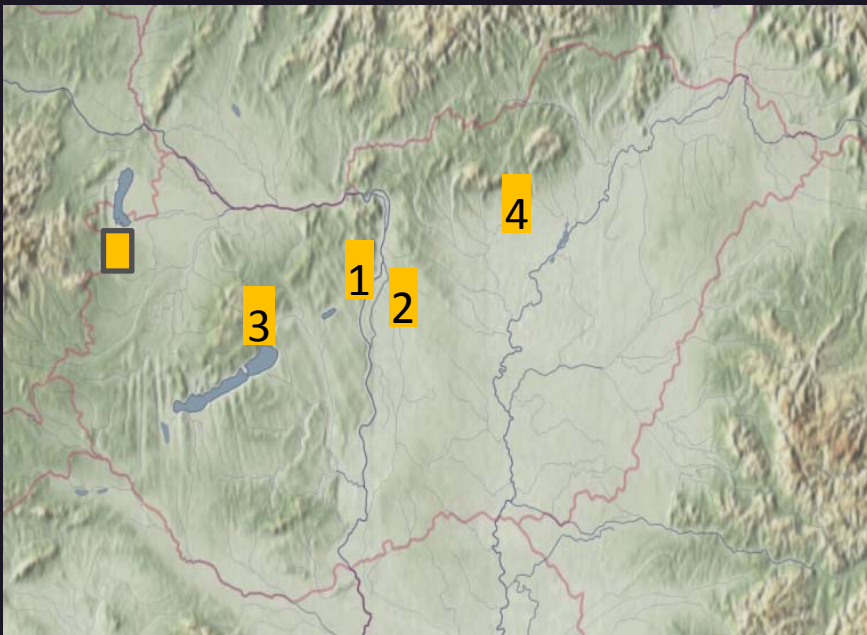
1. Benta völgy
2. Kakucs
3. Veszprém
4. Füzesabony

Eltérő kutatottsági szintek
Eltérő kulturális viszonyok
Eltérő tájföldrajzi viszonyok

1. Tell/központi település — feldolgozási módszertan
2. Tell/központi telep és külső telep együttes komplexuma
3. Mikrorégió (telepek, temetők, fémek/kincsek, szórványok)
4. Régió/makrorégió (telepek, temetők, fémek/kincsek, szórványok)

- Előzmények
- Párhuzamos kutatások
- Lendület 2015/16–2019/20
- 2020

Több fázisú, tervezett kutatás

1. Elsődleges lelőhely azonosítás
2. Lelőhelyek jellemzése ásatás nélkül
3. Ásatás

Elsődleges lelőhely azonosítás

Térképek, légi- és műholdfelvételek

Régi (katonai, vízrajzi stb.) felmérések, térképek elemzése

Légi- és műhold felvételek (Google Earth) adatainak használata

LIDAR

Terepbejárás / Régészeti adatbázisok használata

MRT adatok

közhiteles lelőhely-adatbázisok

egyéb gyűjtések adatai

LELŐHELYEK JELLEMZÉSE ÁSATÁS NÉLKÜL

Terepbejárások

regionális mikroregionális extenzív terepbejárás (sávos)

lelőhelyre koncentráló intenzív terepbejárás (5×5/10×10 m)

Lapáttesztelések/kubusok

shovel test – lapát tesztelés: 50 m hálóban, 40 l minta

shovel scrape – 1×1×0,15 m-es egységek

cubics – 1×1×1 m-es szonda

Geofizikai felmérés / 3D modell

Talajradar felmérés / rétegtani szerkezet

Regionális környezetrekonstrukció

Lelőhelyek régészeti, (térképező) talajtani vizsgálata

rétegtani viszonyok vizsgálata

objektumok definiálása, datálása (árok, kút, gödör, ház)

funkcionális térhasználat vizsgálat (pl. foszfor/foszfát)

geokémiai vizsgálatok (XRF vizsgálatok)

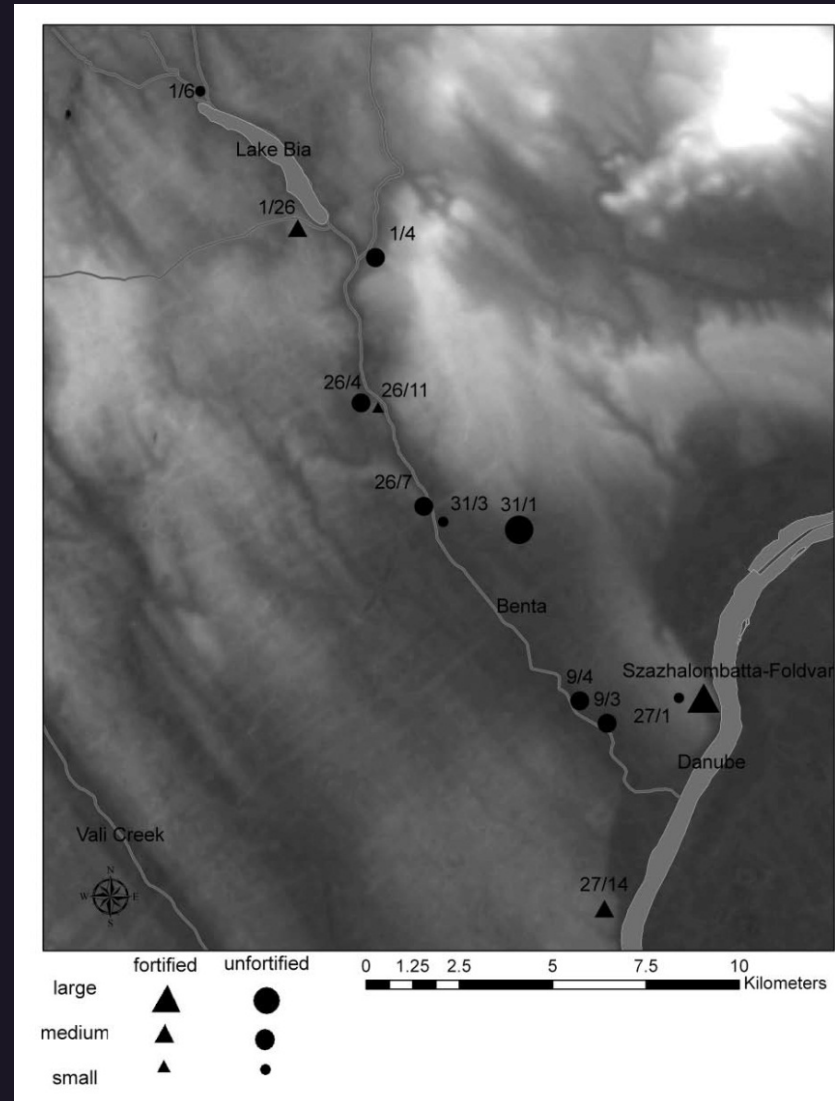

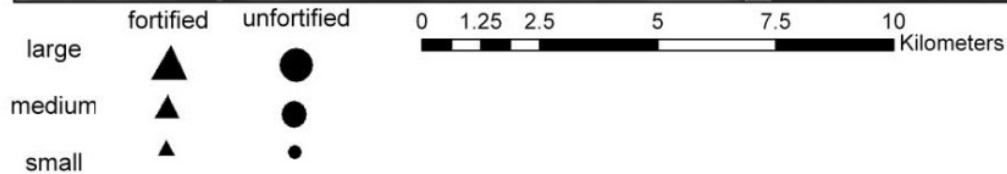
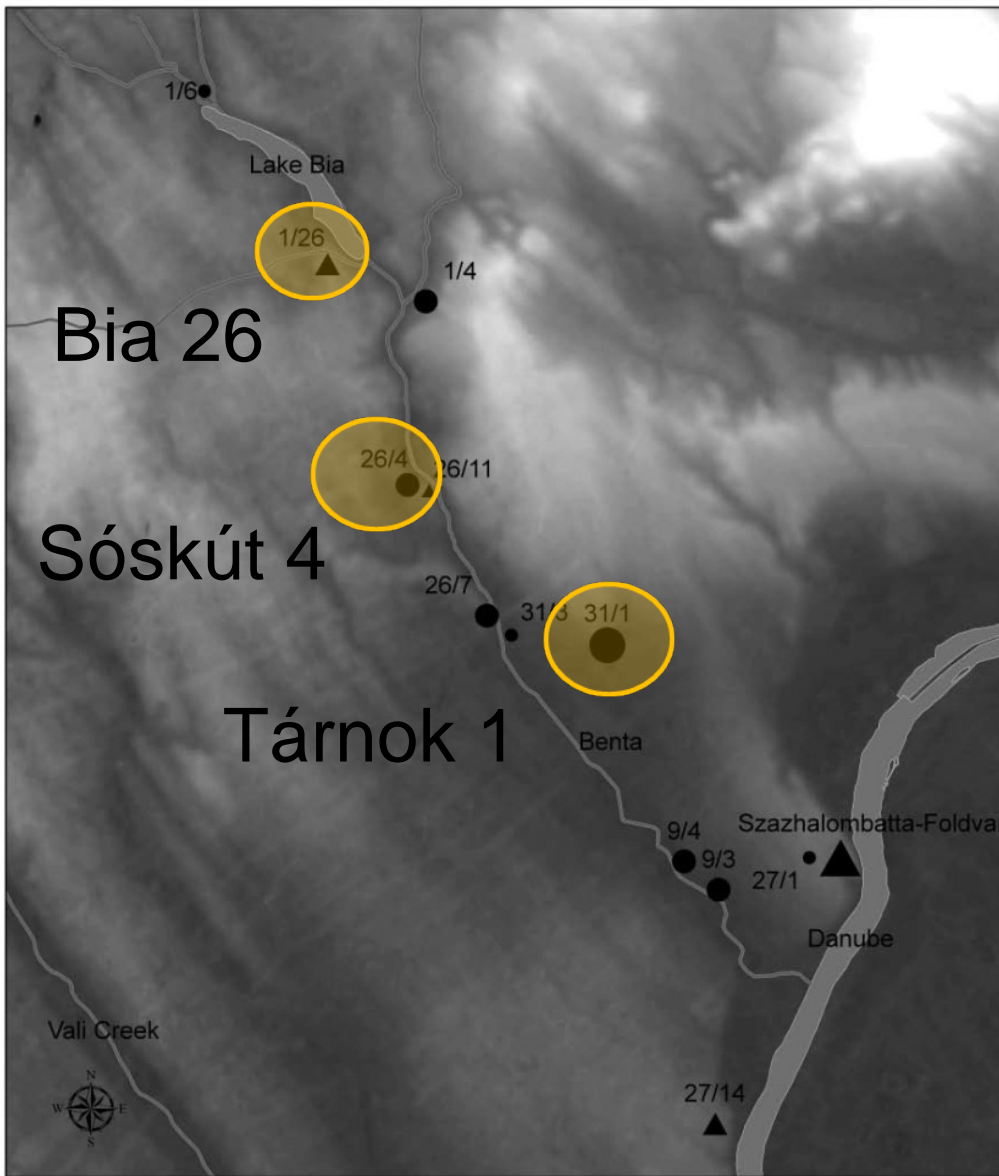
LELŐHELYEK JELLEMZÉSE ÁSATÁS NÉLKÜL

Erődített és nyílt települések hierarchiája/funkciója/demográfia

- **1. erődített:**
  - Elsődleges tell település (kb. 20 ház, 200 fő/hektár)
  - Másodlagos tell település (kb. 15-19 ház, 150-190 fő/hektár)
  - Magaslati erődített telep (kb. 10-20 ház, 100-200 fő összesen)
- **2. nem erődített:**
  - Sűrűn lakott falu (kb. 10-14 ház, 100-140 fő/hektár)
  - Közepes falu (kb. 5-9 ház, 50-90 fő/hektár)
  - Kis falu (kb. 2-4 ház, 20-40 fő/hektár)
  - Tanya (1 ház, 10 fő)

BENTA PROJEKT 2–3

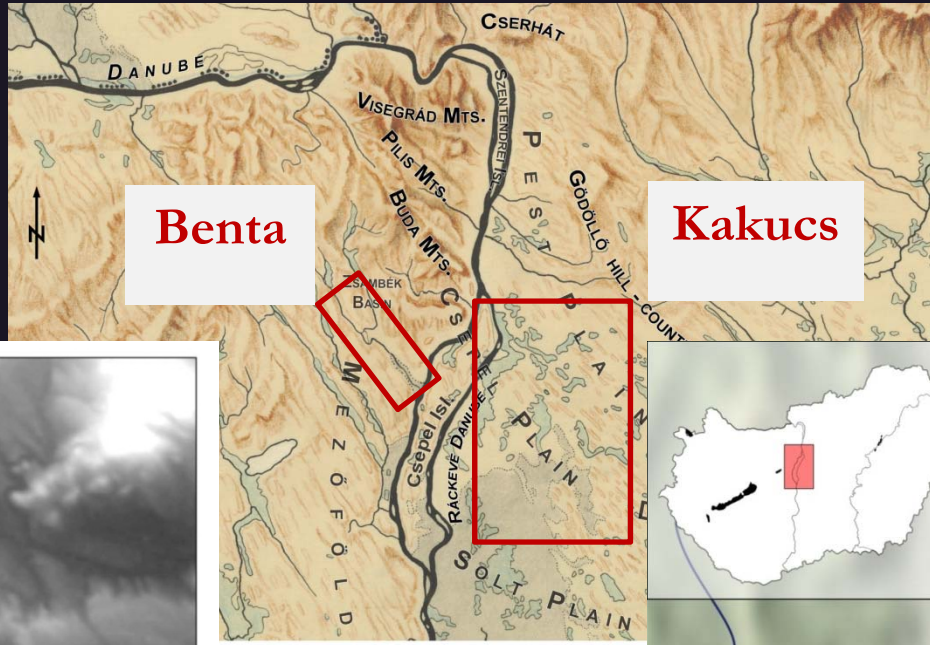
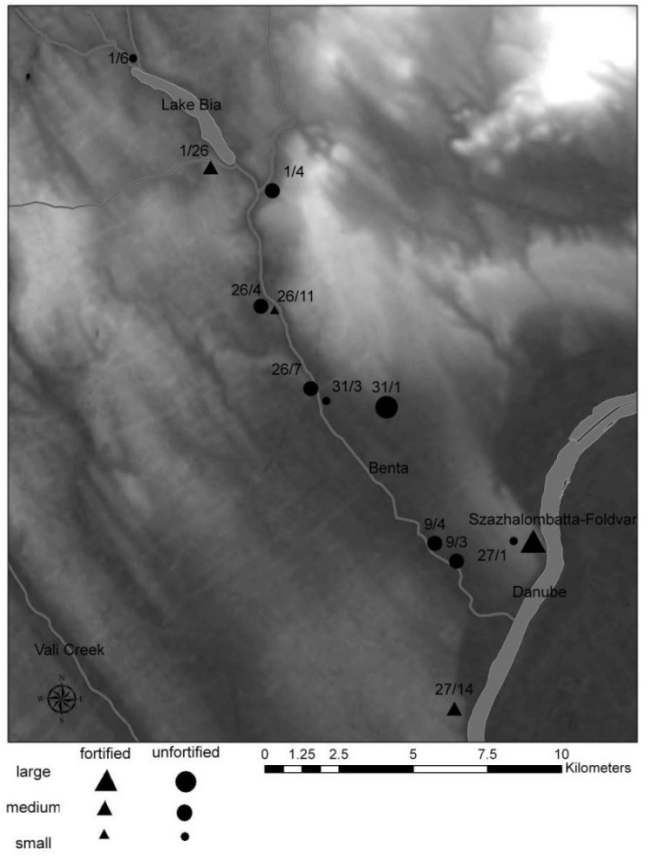
- 3 lelőhely
- szisztematikus terepbejárás
- geofizikai felmérés
- teszt ásatás
- régészeti talajtani fúrások

folyamatosan változó kép

KÖZÉP-MAGYARORSZÁG BRONZKORA

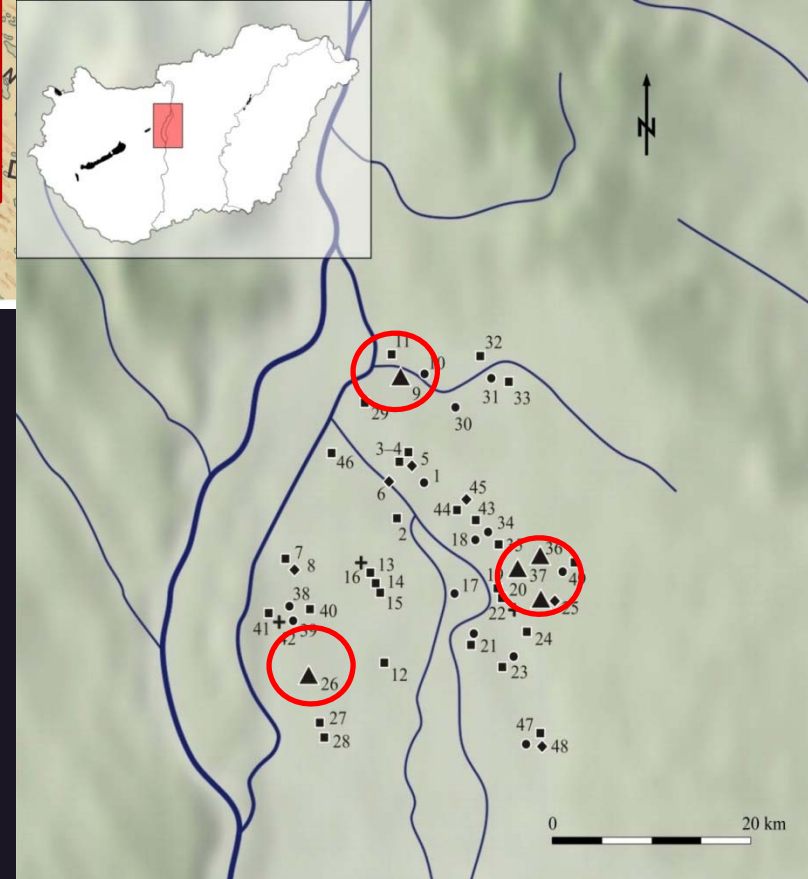
SAX és BENTA

Benta

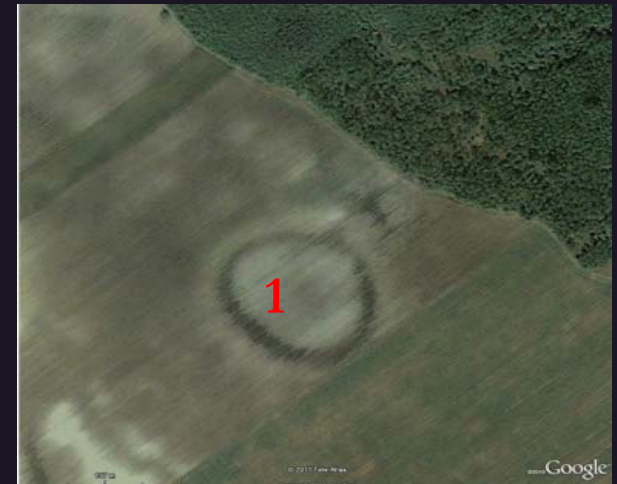
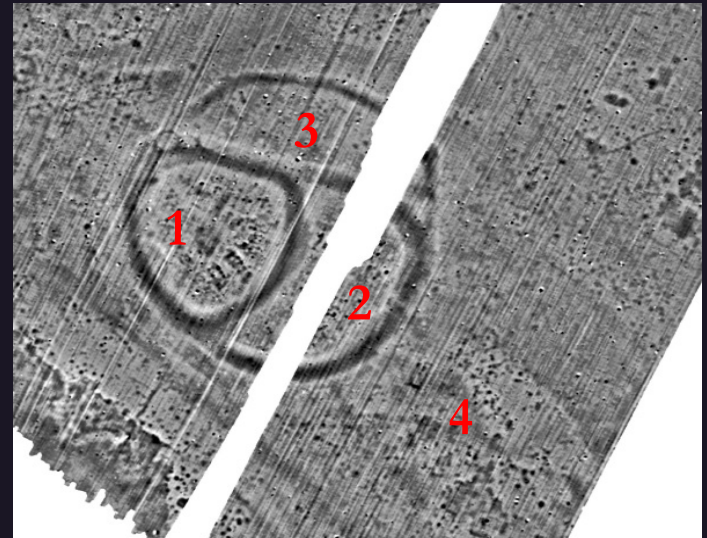
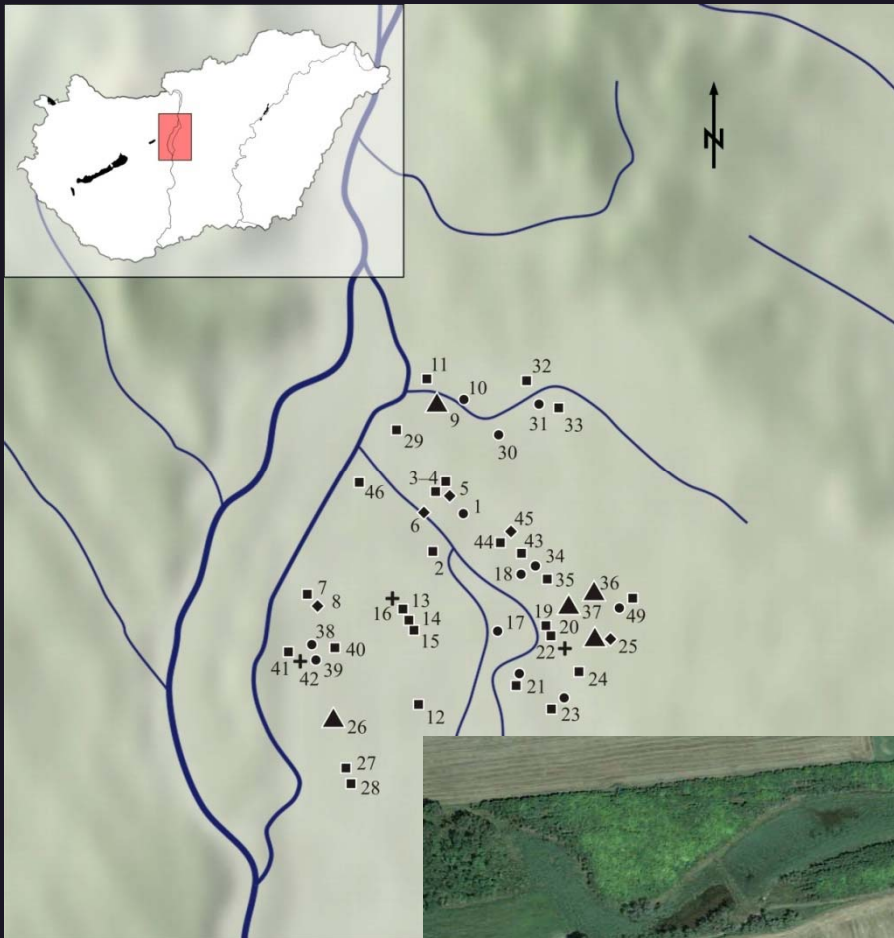
Kakucs

KEX

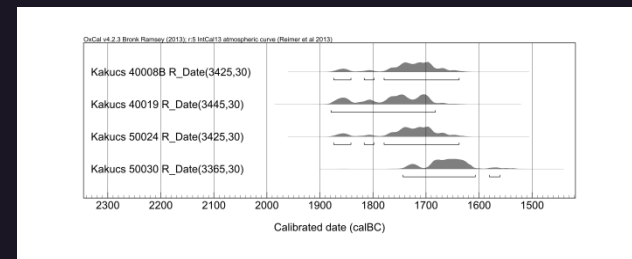
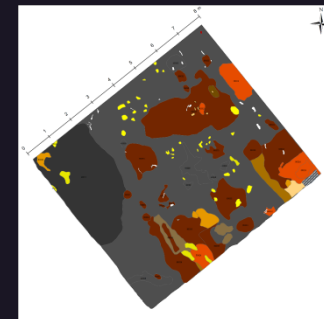
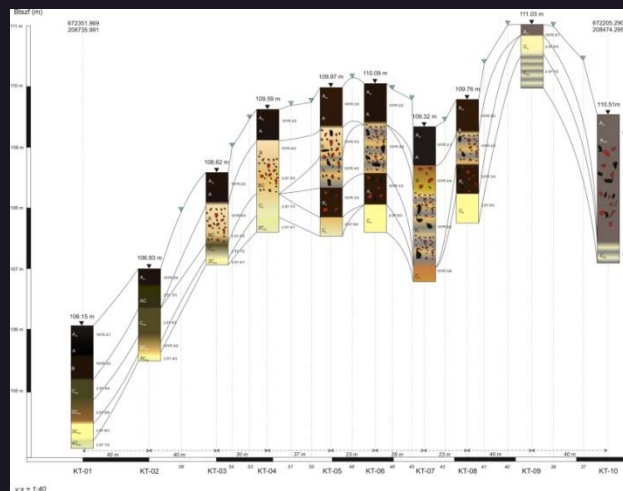
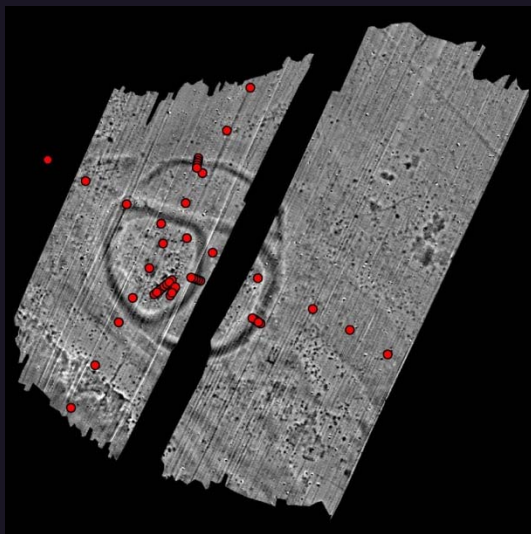
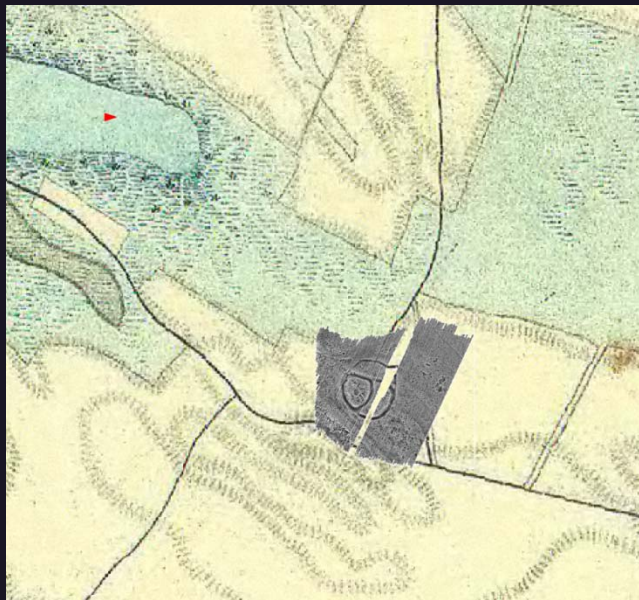

KEX: KAKUCS ARCHAEOLOGICAL EXPEDITION 2013–2017

KAKUCS-TURJÁN MÖGÖTT

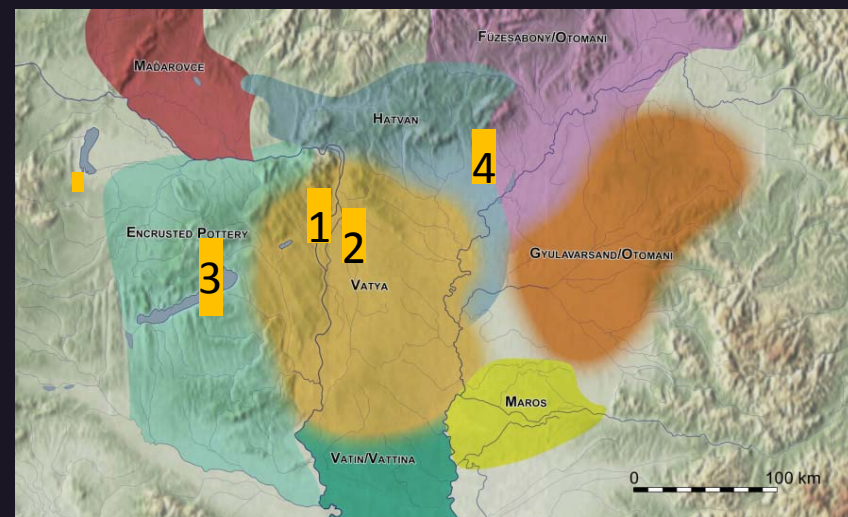

BRONZKORI REGIONÁLIS VIZSGÁLATOK

A Lendület programon belül folytatódik és elkezdődik

- azonos módszertan alkalmazása
- kombinált vizsgálati módszerek és stratégiák alkalmazása
- azonos szempontú összehasonlítás lehetősége
- települési hálózatok időbeli rekonstruálása
- módszertani egységesedés, újragondolás
- társadalomrégészeti interpretáció
- továbbblendülés

KOMPLEX KUTATÁS –KOMPLEX EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

Northwestern University, Department of Anthropology, Evanston, IL

Timothy K. Earle, Polányi Tamás

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań

Janusz Czebreszuk, Mateusz Jaeger, Łukasz Pospieszny

Christian-Albrechts-Universität, Kiel

Johannes Müller, Nicole Taylor

MNM

Kreiter Attila

Szent István Egyetem, Gödöllő

Pető Ákos

Archeodata '98 Bt.

Márkus Gábor

MTA BTK Régészeti Intézet

Kiss Viktória, Kulcsár Gabriella, Melis Eszter, Serlegi Gábor, Sümegi Pál,
Szeverényi Vajk

KÖSZÖNET MINDEN EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNERNEK

Köszönet
Vicze Magdolnának és a
Matrica Múzeum munkatársainak
a Ferenczy Múzeum munkatársainak

Magnus Artursson, Carla Klehm, Bodnár Csaba,
Czukor Péter, Fejér Eszter, Gucsi László,
Nyíri Borbála, Priskin Annamária, Sánta Gábor,
Greman István
Az ELTE, a PTE, az SZTE és a Miskolci Egyetem
régészhallgatói